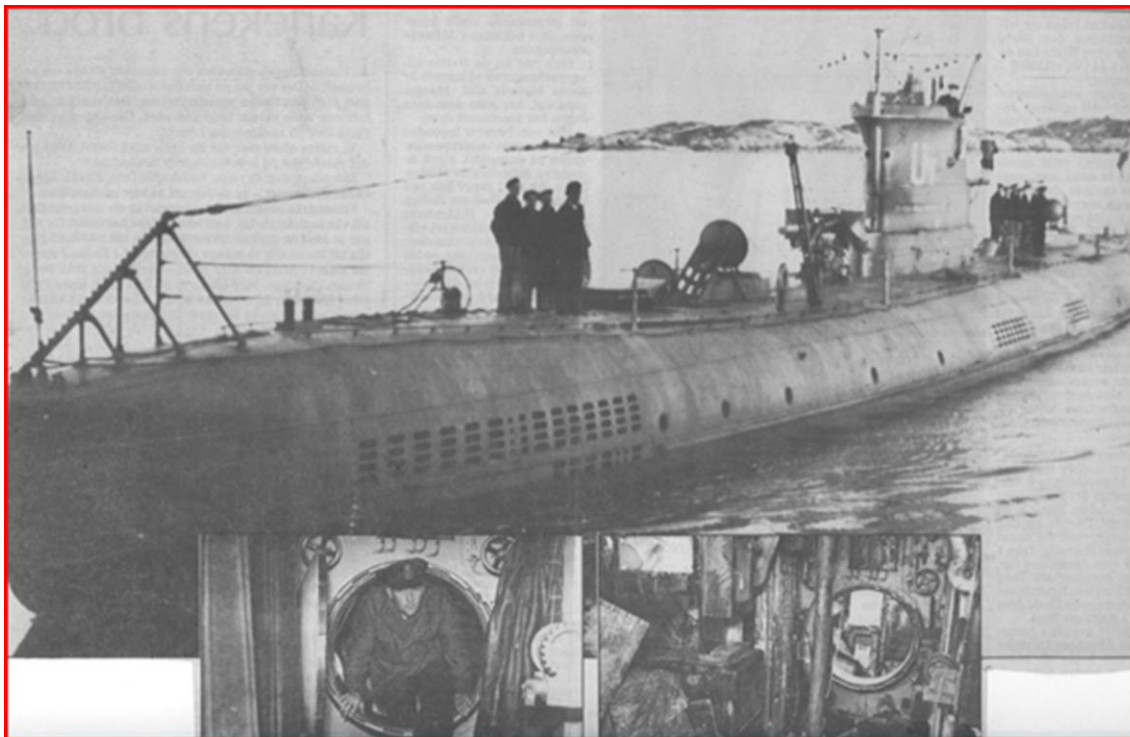

GP 1989-03-21

Ny Ulven-utredning slår fast - Besättningen omkom direkt

Ubåten Ulven var 65 meter lång och hade vid mindetonationen en besättning på 33 man. Detta är aktre delen av officersrummet

Så här såg aktre delen av officersrummet ut efter olyckan. Fem man dödades omedelbart vid explosionen, medan de övriga drunknade.

Ubåten Ulven minsprängdes och sjönk på: Västkusten 1943. Många rykten har florerat om att personer i besättningen skulle ha överlevt olyckan, men inte undsatts. En ny utredning, gjord vid Militärhögskolan, säger att besättningen dog omedelbart.

— För de anhörigas skull är det angeläget att slå fast att Ulven-männen omkom omedelbart vid mindetonationen. Alla rykten om att delar av besättningen skulle ha överlevt instängda i ubåten en vecka efter

explosionen kan avfärdas som osanna.

Det säger kommandörkapten Hans von Hofsten, militärhistoriska avdelningen vid Militärhögskolan, som just avslutat en ny utredning om Ulven-katastrofen, som inträffade för snart 46 år sedan.

Ulven försvann spårlöst med 33 man ombord den 15 april 1943 under en marinövning på Västkusten. Andra världskriget pågick för fullt och försvinnandet väckte en våldsam uppståndelse i beredskapstidens Sverige.

Trots ett enormt spaningsuppbåd, som pågick i stort sett dygnet runt och sysselsatte ett 50-tal örlogsfartyg och fiskebåtar med 1.200 man ombord, lyckades man inte påträffa Ulven förrän tre veckor efter försvinnandet.

Hon återfanns på 52 meters djup med ett stort hål i botten efter en minexplosion. Haverikommissionens slutsats var att Ulven i undervattensläge strax innanför den svenska territorialgränsen kolliderat med en tysk mina och gått till botten omedelbart. Samtliga ombordvarande torde ha omkommit ögonblickligen.

Många rykten

Det tog inte lång tid efter olyckan förrän en mängd rykten började komma i svang.

Ett bärande tema i ryktesspridningen var att besättningen skulle ha överlevt haveriet och avsiktligt lämnats att dö på havsbotten, därför att marinledningen var invecklad i hemliga aktioner mot tyskarnas fartygstrafik.

Dessa hemliga uppdrag fick på inga villkor röjas och därför lämnades besättningen hänsynslöst åt sitt öde, var tanken.

Senast för ett år sedan sändes ett TV-program, där en rad anklagelser framfördes mot marinledningen. I programmet antydde att det funnits en engelsksinnad falang inom flottan, som i största hemlighet gett Ulven hemliga och otillåtna uppdrag.

Inte minst mot denna bakgrund har ÖB velat klarlägga de faktiska omständigheterna kring Ulven-katastrofen. Både anhöriga till Ulven-männen och marinofficerare, som på ett eller annat sätt känt sig utpekade av alla rykten, borde ha rätt att få saken ordentligt utredd, menar ÖB.

Fram i ljuset

- Jag har haft tillgång till allt källmaterial som är bevarat i svenska och tyska arkiv, säger Hans von Hofsten.
- Det som tidigare varit hemligstämplat är nu öppna handlingar. ÖB har särskilt krävt att allt som till äventyrs gömts undan skall fram i ljuset, hur obehagligt det än må vara.
- Nu när utredningen är klar kan jag bara konstatera att ingenting nytt av avgörande natur kommit fram. Haverikommissionens rapport överensstämmer med de autentiska handlingar som jag har gått igenom, säger Hoffst en.

En fråga som kom att spela en dominerande roll i samband med Ulven-affären, var de knackningar som uppfattades vid flera tillfällen av en bottenstationerad hydrofon utanför Vinga.

Dessa knackningsljud fick en enorm uppmärksamhet i massmedia och antogs allmänt bevisa att männen ombord hade överlevt och från den sjunkna ubåten desperat försökte få kontakt med räddningspådraget. Även om de anhöriga och allmänheten satte sitt sista hopp till knack-

ningsljuden, var räddningsledaren, kommendör K.G Hamilton, skeptisk. "Det kan lika väl ha varit en kätting som slagit mot ett skrov. Knackningarna är ett bedrägligt hopp, som man tyvärr måste uppge," yttrade Hamilton under spaningarna.

Nedslående besked

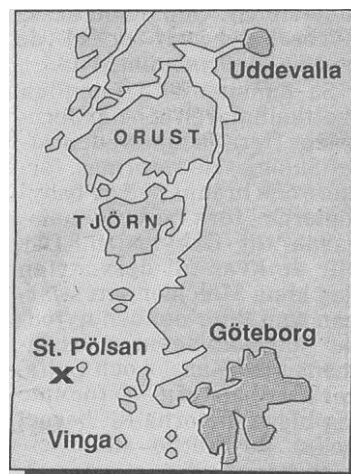
Detta var naturligtvis ett nedslående besked när det kom från den högste i spaningsledningen, men allt tyder på att han hade rätt.

– I efterhand pekar en del omständigheter på att knackningarna i själva verket åstadkoms av ett ovanligt stort stim av sällsynt stora torskar som förekom i vattnet kring hydrofonen vid spaningstillfället, berättar Hoffsten.

– Myllret av torskar kring hydrofonen kan ha åstadkommit de ljud som kom att uppfattas som hammarslag.

Knackningarna har också gett upphov till uppgifter om att fem av de instängda männen skulle ha gjort slut på sitt lidande genom att skjuta sig med pistol en vecka efter det att Ulven sjönk.

Hoffsten avvisar dessa rykten som orimliga och stöder

Ulven försvann under en övning på Västkusten och återfanns cirka tre

sjömil sydväst om Stora Pölsan.

sig på den rättsmedicinska undersökningen, som ägde rum efter den komplicerade bärgningen. Docent Robert Grundin vid Statens Rättsläkarstation har i anslutning till den nya utredningen gjort ett uttalande om den rättsmedicinska undersökningens kvalitet och säger så här:

Skottskador

— De deltagande läkarna representerade en mycket stor rättsmedicinsk sakkunskap och utgjorde tillsammans de facto nästan hela den samlade rättsmedicinska sakkunskap som vid denna tid fanns tillgänglig i landet. Det förefaller mig utomordentligt osannolikt att väsentliga fynd såsom t ex förekomst av skottskador skulle ha förbigåtts av de undersökande läkarna.

— Tanken att de skulle ha låtit sig otillbörligen påverkas av myndighet eller enskild vid undersökningens utförande eller vid tolkningen av undersökningsfynden förefaller mig helt orimlig.

Det bör dock påpekas, att endast fem av besättningsmännen obducerades. Man valde på måfå ut en besättningsman från var och ett av de fyra rum i ubåten, där de drunknade sjömännen påträffades, och lät obducera dem. Tanken var att samtliga de besättningsmän som anträffats i ett och samma rum också hade dött av samma orsak.

En femte obduktion företogs av kaptenens döda kropp. De fem män, som be-sprängskador att en obduktion av dem inte ansågs nödvändig.

Obduktionerna visade att de fem undersökta männen samtliga avlidit till följd av drunkning omedelbart efter sprängningsolyckan, då Ulven snabbt vattenfylldes och med stäven först började rusa nedåt mot den steniga och bergiga botten.

Våldsam krock

Ubåtens färd mot havsbotten gick mycket snabbt och krocken med stengrunden blev så våldsamt, att hela förstäven krossades, torped-tuberna vecklades ihop och hela skrovet för om sprängskadan försköts

akteröver.

När man läser Hofstens utredning undrar man över om utgången möjligen kunde ha blivit en annan om besättningen verkligen vidtagit alla de åtgärder som reglementet föreskrev.

Utredningen visar nämligen att man underlätit att vidtaga vissa nödvändiga säkerhetsåtgärder innan explosionen inträffade.

De vattentäta dörrarna, utom den aktersta, stod öppna liksom fläktledningarna, som löpte tvärs igenom hela ubåten. Vidare var dräneringsröret mellan det aktersta torpedrummet och elektromotorrummet öppet. (OBS: flera felskrivningar finns i artikeln)

Detta ledde till att ubåten efter explosionen drabbades av en våldsam genomströmning av inrusande vatten, som överraskade besättningen och rev med sig stora delar av manskapet och inredningen.

Hofsten är inte främman fann sig i närheten av mindetonationen, hade så svåra de för att olyckan skulle ha kunnat få en annan utgång om alla säkerhetsföreskrifter uppfyllts.

– Det hade funnits relativt goda möjligheter för en del av besättningen att överleva och bli räddade om alla åtgärder vidtagits på rätt sätt. De hade då kunnat göra sig hörda med knackningar och om ubåten påträffats på ett tidigt stadium hade de möjligen kunnat rädda sig genom fri uppstigning.

Hans slutsatser är ändå följande, mot bakgrund av de faktiska omständigheterna:

- Ulven träffades i u-läge av en tysk mina omedelbart innanför den svenska tremils-gränsen omkring klockan 18.10 torsdagen den 15 april.
- Fem man dödades ögonblickligen av detonationen medan övriga, sannolikt i bedövat tillstånd, omedelbart drunknade.
- Inga mänskliga ansträngningar hade kunnat förändra utgången av olyckan sedan den väl inträffat.

Hofsten ställer dock några avslutande frågor:

Hade olyckan över huvud taget behövt ske? Var det nödvändigt att

öva ubåtarna trots den allmänt kända minfaran? Borde man inte minsvept området noggrannare innan man övade där?

Något entydigt svar på de frågorna ges inte.

Ulven-affären ledde heller aldrig fram till något åtal.

Den 4 mars 1944 förklarade krigsrätten "att utredningen i målet ej givit grundad anledning till antagande, att Ulvens förolyckande vållats av fel eller försummelse från militär befattningshavares sida." (FLT)

Text: Björn Tennholt. Foto: Militärhögskolan